

آیت‌الله عطاردی، با مُسندنویسی اهل بیت(ع) نام خود را جاودانه کرد

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران، با تشریح ویژگی‌های مُسندنویسی آیت‌الله عطاردی، اظهار کرد: ایشان با این فعالیت عظیم علمی، نام خود را جاودانه کرد و در صف خادمان به حدیث و میراث روایی اهل بیت(ع) درآمد.

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران، با تشریح ویژگی‌های مُسندنویسی آیت‌الله عطاردی، اظهار کرد: ایشان با این فعالیت عظیم علمی، نام خود را جاودانه کرد و در صف خادمان به حدیث و میراث روایی اهل بیت(ع) درآمد.

مجید معارف، مدیر گروه علوم قرآن و حدیث دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه تهران، در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، در پاسخ به پرسشی درباره مفهوم مُسندنویسی و ویژگی‌های مُسندنویسی مرحوم آیت‌الله عزیرالله عطاردی قوچانی، اظهار کرد: ایشان از حدیث‌پژوهان بزرگ معاصر ما از خطه خراسان بودند که البته در سال‌های اخیر، اقامت ایشان در تهران بود و به همین جهت، ایشان مجموعه تحقیقاتی درباره تاریخ خراسان، زندگانی و شخصیت امام رضا(ع) و استخراج روایت تک تک امامان شیعه و برخی از اصحاب ائمه(ع) را به طور عام در قالب مُسندنویسی انجام دادند.

وی در تبیین مفهوم مسندنویسی اظهار کرد: مسندنویسی، گونه‌ای از تألیفات حدیثی در دنیای حدیث است. در دنیای قدیم، مسندنویسی یک مفهوم داشت و در عصر حاضر یک مفهوم دیگر دارد. در روزگاران قدیم، اصولاً به کتابی مسند گفته می‌شد که روایات پیامبر اسلام(ص) را به تفکیک اصحاب پیامبر طبقه‌بندی کند و نمونه‌ای از این گونه، مسند احمد بن حنبل است؛ مسند احمد بن حنبل، کتابی است که او از روایات پیامبر(ص) به تفکیک اصحاب ایشان جمع‌آوری کرده است و این تعریف مسندنویسی در روزگاران پیشین است.

وی ادامه داد: مسندنویسی در عصر حاضر، معنای جدیدی در حدیث‌پژوهی شیعه و اهل سنت پیدا کرده است و آن معنای جدید، این است که ما روایات یک صحابه یا یک امام را از منابع گوناگون جمع‌آوری و در مجموعه‌ای طبقه‌بندی کرده و بعد به نام آن امام یا صحابه منتشر کنیم. این کاری متفاوت از مسندنویسی در دنیای قدیم است و جناب آیت‌الله عطاردی، بر پایه این مفهوم تحول‌یافته از مسندنویسی، دست به چنین ابتکاری زدند.

مدیرگروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه تهران اظهار کرد: ایشان آمدند برای ائمه اطهار(ع)، از امام علی(ع) تا امام حسن عسکری(ع) مسندهایشان را نوشتند و الان بنده تردید دارم برای امام زمان(عج) چیزی نوشته باشند؛ چون امام زمان(عج) روایات چندانی ندارند، اما برای بقیه ائمه، مسند استخراج کردند.

ساختار مسانید آیت‌الله عطاردی

معارف درباره ویژگی‌های مسندهای مرحوم آیت‌الله عطاردی اظهار کرد: مسندهای ایشان، از حیث ساختار، به طور کلی سه فصل دارد که یکی فصل اول است که به سیره آن امامی که قرار است مسندش پردازش شود اختصاص دارد و در حقیقت یک منبعی برای شناخت شخصیت و زندگانی آن امام در عصر خویش است. فصل دوم، روایات آن امام است که معمولاً به تفکیک موضوعات اعتقادی، فقهی و تفسیری طبقه‌بندی شده است که این مورد، قلب و اساس مسند را تشکیل می‌دهد. فصل سوم، مسند هر امامی، به معرفی اصحاب، شاگردان و نیروهایی که آن امام تربیت کرده است، اختصاص دارد و خواننده می‌تواند به طور کامل با آنها آشنا شود.

وی افزود: به این ترتیب، مهم‌ترین خاصیت مسندهای عطاردی، این است که می‌تواند درباره هر یک از امامان شیعه، آنچه را که به عنوان حدیث یا مواد خام برای تحقیق بیشتر برای شناخت آن امام لازم است را یکجا در اختیار محقق قرار دهد و کار ایشان استخراج، طبقه‌بندی و تدوین مشخص و جداگانه درباره هریک از ائمه شیعه است. طبیعی است که تا قبل از این کار، آیت‌الله عطاردی، این روایات به صورت پراکنده در کتب اربعه و سایر منابع حدیثی وجود داشته است، اما گویا ایشان یک دور کامل، تمام منابع حدیثی را مرور کرده و برای هر امامی یک پرونده باز کرده‌اند و آنچه که مربوط به آن امام است را در آن پرونده گذاشته‌اند و بعد اینها را ساختارسازی کرده و در مسندی به نام آن امام منتشر کرده‌اند.

اهمیت کاربرد ویژه مسانید ائمه اطهار(ع) در منابع دانشگاهی

این مدرس دانشگاه تأکید کرد: ما این کار را یک خدمت علمی می‌دانیم و در دانشگاه‌ها برای شناختن تک تک امامان، یک اهمیت کاربردی ویژه دارد. ایشان با انجام این کار، نام خود را جاودانه کرده و در صف خادمان به حدیث و میراث روایی اهل بیت(ع) درآمدند و انشاءالله خداوند این خدمت علمی را از ایشان بپذیرد و باعث ارتقای روح ایشان قرار بدهد.

معارف در پاسخ به این پرسش که آیا ایشان در زمینه سند روایات و صحیح و ضعیف بودن هم کاری انجام داده‌اند یا صرفاً به نقل حدیث پرداخته‌اند؟ اظهار کرد: در این مسندهایی که من معرفی کردم، هیچ‌گونه برخورد انتقادی با سند یا متن حدیثی از جانب مرحوم آیت‌الله عطاردی اتفاق نیافتاده و به عبارتی دیگر، آنچه ایشان آورده است، در مجموع معتبر و قابل اعتماد بوده

است. البته نه لزوماً به معنای حدیث صحیح، چون گاهی حدیث از نظر سندی، حسن یا ضعیف است اما متن قابل قبولی دارد و علماً ممکن است برایش اعتباری قائل باشند.

وی در پایان اظهار کرد: مرحوم آیت‌الله عطاردی، معمولاً مقدمه‌ای ننوشته، معیارشناسی نکرده، در دل کتاب به سند یا متن حدیثی نقدی وارد نکرده و بیشتر سعی کرده است مواد خام را به نام تک تک امامان طبقه‌بندی کند و در اختیار محققان قرار دهد و کسی که اهل تحقیق باشد، می‌تواند بگوید که این حدیث، سند دارد یا مرسل است؛ بنابراین ایشان آنچه را که در مجموع قابل قبول دیده، در کتاب‌های خود آورده است. همچنین ایشان علاوه بر ائمه (ع) درباره برخی از اصحاب ائمه که صاحب روایاتی بودند، مسند خاصی تالیف کردند؛ از جمله عبدالعظیم حسنی که مسند خاصی را هم درباره ایشان تالیف کردند.